

Tématerület: Kultúra
Altéma: Kultúra (színház, művelődési
intézmények, FSZEK, stb.)
Altémán belüli speciális téma: FÁNK

BP Műhely

Fővárosi Állat- és Növénykert

Alapdokumentum

Háttérdokumentum

Összefoglaló

Az európai fővárosok állat - és növénykertjei pótolhatatlan értéket nyújtanak több stratégiai dimenzióban. A stratégiai közinfrastruktúra részei, hasonlóan az egyetemekhez, kutatóintézetekhez és múzeumokhoz.

A Fővárosi Állat- és Növénykert egyszerre természetvédelmi, oktatási, tudományos és turisztikai intézmény, amelynek hosszú távú fenntarthatósága, versenyképessége és finanszírozási modellje egyre sürgetőbb döntéshozatali kérdésként jelenik meg a főváros számára.

Jelen tanulmány bemutatja azokat a komplex értékdimenziókat, amelyek indokolják ezen intézmények folyamatos működését és fenntartását, különös tekintettel a Fővárosi Állat- és Növénykertre.

A dokumentum célja a budapesti állatkert intézményi struktúrájának, feladatainak áttekintése, valamint a jelenlegi helyzet értékelése nemzetközi összehasonlításban. A történeti áttekintés bemutatja, hogyan vált az állatkert meghatározó intézménnyé, alapításától napjainkig. A nemzetközi kitekintés révén Bécs, Párizs és más nagyvárosok modelljei is bemutatásra kerülnek, különös tekintettel az üzemeltetési struktúrákra és a kiemelkedő eredményekre. A dokumentum elemzései és javaslatai hozzájárulhatnak egy hatékonyabb, fenntarthatóbb és versenyképesebb intézmény kialakításához. Elsődleges célcsoportját a kulturális döntéshozók, a városvezetés és természetvédelmi, turisztikai szakemberei, másodlagosan a hasonló intézményeket fenntartók és üzemeltetők alkotják.

Kulcsszavak: Budapest, állatkert, természetvédelem, turisztikai attrakció, oktatás, természetvédelem, Bécs, Párizs

A dokumentum célja és elkészítésének módszertana

A BP Városfejlesztési Műhely Nonprofit Kft. (továbbiakban BP Műhely) által városi működés és fejlesztéspolitika hatékony támogatása érdekében készített dokumentumok két fő típusba sorolhatók: alapidokumentumokba és háttérdokumentumokba. Ez a felosztás biztosítja, hogy a különböző mélységű, célú és terjedelmű anyagok világos szerkezetben, egymásra épülve álljanak rendelkezésre.

A bemutatásra kerülő dokumentum a Humán tématerületen, az Intézmények altéma területén belül helyezkedik el, a budapesti állatkerttel foglalkozik.

A dokumentum történeti, analitikus, komparatív módszertant alkalmaz.

A dokumentum célja Fővárosi Állat- és Növénykert átfogó elemzése és fejlesztési irányainak kijelölése. Ennek keretében bemutatja a budapesti állatkert történeti fejlődését, feltárja a jelenlegi működés erősségeit és hiányosságait (intézményi struktúra, finanszírozás, szolgáltatási színvonal, járműállomány stb.), valamint nemzetközi kitekintésben értékeli a fővárosi gyakorlatot.

A dokumentum célja továbbá, hogy megalapozza a stratégiai döntéshozatalt a fejlesztés terén: szakmai javaslatokat fogalmaz meg a feltárt problémák megoldására, összhangban Budapest fenntartható fejlesztési céljaival. Végző soron azt kívánjuk elősegíteni, hogy a budapesti állatkert látogatóbarátabb, progresszívebb, és fenntarthatóbb legyen, igazodva a város hosszú távú fejlesztési koncepciójához.

A fentiekből adódóan elsődleges célcsoportként a szakmai és politikai döntéshozók határozhatóak meg. Másodlagosan a szélesebb, kulturális és turisztikai intézmények fejlesztésével foglalkozó szakemberek, akik saját elemzéseikhez fel tudják használni jelen elemzés érdekében összeállított, korábban a nyilvánosság számára egyben nem elérhető adatokat. Harmadsorban pedig a civil, felhasználói szféra, a látogatók, akik napi felhasználóként érdeklődhet a budapesti állatkert bővüléséről.

Tartalom

Összefoglaló.....	2
A dokumentum célja és elkészítésének módszertana.....	3
1 Többdimenziós értékek.....	6
1.1 Természetvédelem, teremtésvédelem.....	6
1.2 Szociális érték.....	6
1.3 Kulturális Örökség.....	7
1.4 Gazdasági jelentőség.....	7
1.5 Oktatás.....	7
2 A Fővárosi Állat- és Növénykert története.....	8
2.1 Alapítása.....	8
2.2 Az első állatok és bővülés.....	8
2.3 Az első rekonstrukció.....	9
2.4 Világháborúk.....	9
2.5 Rendszerváltoztatás után.....	9
3 A Fővárosi Állat- és Növénykert jelenlegi helyzete.....	10
3.1 Jogi háttér.....	10
3.2 Szervezeti forma.....	10
3.3 Fenntartó és tulajdonos.....	10
3.4 Vezetői struktúra.....	10
3.5 Finanszírozási struktúra.....	11
3.6 Elhelyezkedés.....	11
3.7 Tevékenysége.....	11
3.7.1 Természetvédelem és fajmegőrzés.....	11
3.7.2 Ismeretterjesztés és környezeti nevelés.....	12
3.7.3 Örökbefogadás.....	12
3.7.4 Nemzetközi szervezeti tagság és koordinációs szerepek.....	12
3.8 Állatállomány és szakmai mutatók.....	12
3.9 Látogatottság.....	13
3.10 Kihívások.....	13
3.10.1 A Biodóm-beruházás.....	14
3.10.2 A járványidőszak hatásai.....	14
3.10.3 Pénzügyi források hiánya.....	14

4	Nemzetközi kitekintés - működési modellek.....	15
4.1	A legsikeresebb működési modellek.....	15
4.1.1	Szingapúri modell: Állami holding	16
4.1.2	New York -i modell: klasszikus nonprofit társaság	16
4.1.3	San Diego-i modell: Adóalapú nonprofit modell.....	16
4.2	A jövőbe mutató stratégiák	16
4.2.1	Good practice.....	17
5	Stratégiai javaslatok.....	18
5.1.1	Pénzügyi fenntarthatóság	18
5.1.2	Látogatószám növelés	18
5.1.3	Prémium programcsomagok bővítése.....	19
5.1.4	Vendéglátás és kiskereskedelem optimalizálása.....	19
5.1.5	Esemény helyszín bérbeadás	19
5.1.6	Költségoptimalizálás	20
5.2	Nemzetközi turisztikai pozicionálás	20
5.3	Digitális marketing és online jelenlét.....	20
5.4	Infrastruktúra és látogatói élmény.....	20
5.5	Társadalmi felelősségvállalás.....	21
5.6	Kormányzati és intézményi kapcsolatok.....	21
5.7	Hosszú távú vízió: 2030	21
5.7.1	Látogatói teljesítménymutatók	22
5.7.2	Természetvédelmi teljesítménymutatók.....	22
5.7.3	Márkaépítési teljesítménymutatók.....	22
5.7.4	Pénzügyi kockázatok kezelése	23
5.7.5	Versenyképességi kockázatok kezelése	23
5.8	Összegzés.....	23
6	Irodalomjegyzék	25

1 Többdimenziós értékek

Az európai fővárosok állatkertjei nem kizárólag szórakoztatói, vagy pusztán turisztikai attrakciók, hanem összetett társadalmi intézmények, amelyek a természetvédelemtől a közoktatásig, a kulturális örökség megőrzésétől a városi életminőség javításáig terjedő feladatokat látnak el.

Ahhoz, hogy megértsük valódi értéküket, átfogóan kell megvizsgálnunk társadalmi hozzájárulásukat.

1.1 Természetvédelem, teremtésvédelem

Az állatkertek hatalmas ismeretanyaggal rendelkeznek, globális hálózatuknak köszönhetően nagy szerepet játszanak a természetvédelmi együttműködések előmozdításában, a természetvédelem teljes spektrumát felölelve. Kezdvé a veszélyeztetett fajok tenyésztésétől, a kutatáson, szemléletformáláson, képzéseken, támogatások gyűjtésén át egészen a fajok és élőhelyeik megőrzéséig - az alaptevékenységük fontos részeként. Csak Európában legalább 200 olyan állatfaj él, amelynek fennmaradása az állatkertektől is függ.

Az európai fővárosok állatkertjei a világ legsikeresebb fajmegőrzési programjainak otthonai. Sok esetben elengedhetetlen és hiánypótló infrastruktúrát jelentenek a veszélyeztetett fajok globális kihalása elleni küzdelemben. A Prágai Állatkert példája különösen meggyőző: kulcsszerepet játszott a Przewalski-ló megmentésében, és ma is a faj vezető tenyésztőhelye a világon. Sikeres visszatelepítési programot is vezetnek, a fajt újra visszavezetve eredeti élőhelyükre, a mongol pusztákra.

A Bécsi Schönbrunni Állatkert hasonlóan kiemelkedő eredményeket ért el a Batagur teknős megmentésében a veszélyeztetett populációt körülbelül húsz egyedről száz fölé növelve, esélyt adva a fennmaradásra.

A budapesti Fővárosi Állat- és Növénykert szintén úttörő munkát végez: 2007-ben elérte a világ első orrszarvú születését mesterséges megtermékenyítéssel, és évente több mint két- háromezer őshonos magyar állatot ment meg mentőközpontja révén.

Ezek az eredmények lehetetlenek lennének az infrastruktúra, szakértelem és finanszírozás nélkül, amelyet sok esetben csak a nagyvárosi állatkertek intézményi háttere tud biztosítani és mobilizálni.

1.2 Szociális érték

Az állat- és növénykertek szociális értéke a városi lakosság természeti hozzáféréseiben, az ebből fakadó mentális egészségügyi előnyökben és a jó életminőségű közösségi terekben realizálódik. A városi környezetben élő milliók számára az állatkertek fontos kapcsolódási pontok a természeti világgal. Bécsben

évente több mint kétmillió látogató keresi fel a Schönbrunni Állatkertet, sok helyi család éves bérlettel rendelkezik, és az állatkertet használja elsődleges természeti kapcsolati pontként.

Budapest esetében különösen jelentős, hogy a Városligetben található állatkert közvetlenül a városközpontban helyezkedik el, így hozzáférhető természeti élményt nyújt a lakosoknak anélkül, hogy el kellene hagyniuk a város határait.

A városi lakosság számára rendkívül fontos a természetes területekhez való hozzáférés, mivel ezek a helyek alapvető szerepet játszanak a fizikai és mentális egészség megőrzésében. A lakosság természethez, flórához és faunához való rendszeres hozzáférése alapvető kritériuma az élhető városoknak.

1.3 Kulturális Örökség

A nagy múltú intézmények kulturális értéke a történelmi folytonosságban, az építészeti örökségben és a nemzeti identitásban is megmutatkozik. Ezek az intézmények élő kapcsolatot jelentenek a múlt és a jövő között, megőrizve a kulturális gazdagságot, fontos alkotóelemi a városok identitásának.

Az európai fővárosok állatkertjei kulturális értékek is egyúttal.

A Bécsi Állatkert 1752-ben alapított intézményként a világ legrégebbi, folyamatosan működő állatkertje, és a palotakertek részeként UNESCO Világörökségi Helyszín.

A francia forradalom alatt alapított párizsi állatkert a köztársaság első tudományos intézményeinek egyike szintén a kulturális örökség fontos része. A Jardin des Plantes állatgyűjteménye 1794-ben nyílt meg, a világ első közgyógyintézeti állatkertjei között.

A Fővárosi Állat- és Növénykert 1866-os alapítása óta szerves része a magyar kulturális örökségnek. Kivételes szecessziós épületek otthont adva (Neuschloss Kornél és Kós Károly munkái) a magyar építészettörténetnek meghatározó helyszíne. Az intézmény területe nem csak védett természetvédelmi terület, hanem építészeti műemlék is.

1.4 Gazdasági jelentőség

Bár a legtöbb fővárosi állatkert nem nyereséges, gazdasági hozzájárulásuk messze túlmutat a jegybevételeken. A Fővárosi Állat- és Növénykert több száz munkavállalót foglalkoztat, és kiemelt helyen szerepel a turisztikai programokban is. Egy jól működő, nagy hagyományú állatkert hagyományosan az európai fővárosok egyik legvonzóbb turisztikai attrakciója.

1.5 Oktatás

Az oktatási érték megnyilvánulhat abban, hogy gyakorlati tanulást biztosíthat diákok ezrei számára, miközben tudományos kutatási infrastruktúrát is jelenthet. Az állatkertekben szerzett élmények meghatározó tudományos élményekké

válhatnak, ugyanakkor a társadalmi felelősségvállalás és a természettel való együttélés gyakorlásának színterei is lehetnek. Az európai fővárosok állatkertjei gyakran oktatási intézményként is szolgálnak, kiegészítve a formális oktatást. Az Európai Állatkertek és Akváriumok Szövetségének tagintézményei évente tízmillió embert érnek el formális oktatási programokon keresztül. A bécsi programok például szorosan integrálódnak az egyetemi állatorvosi és biológiai tanszékének képzésébe.

2 A Fővárosi Állat- és Növénykert története

A Fővárosi Állat- és Növénykert a világ egyik legrégebbi és legrégibb állatkertje. A Budapest XIV. kerületében, a Városliget szívében elhelyezkedő állatkert a világ legrégebbi állatkertjei közé tartozik, és mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban kiemelkedő szerepet tölt be a természetvédelem, az oktatás és a tudományos kutatás területén. Az 1866-os megnyitásától egészen az 1950-es évekig, az első vidéki állatkertek megalapításáig az ország egyetlen ilyen intézménye volt. Ez a monopólium meghatározó szerepet biztosított az intézménynek a magyar természettudományos oktatás és a zoológiai ismeretek terjesztése terén.

2.1 Alapítása

1864-ben alapították, kapuit 1866. augusztus 9-én nyitotta meg először a nagyközönség előtt. Az állatkert alapításának gondolata a reformkorban, a nyugat-európai polgári állatkertek példáját követve Magyarországon is felmerült, de az 1848-as forradalom és az azt követő időszak hátráltatta a megvalósítást. 1856-ban Gerenday József botanikus és Kubinyi Ágoston múzeumigazgató vetette fel ismét az ötletet, amelyet a világjáró Xántus János is támogatott. Az állatkert célja a hazai és az egzotikus állatok bemutatásával a természettudományok iránti érdeklődés felkeltése, tudományos és művészeti észlelésre való alkalom teremtése, a nemzetgazdaság fejlesztése külhoni hasznos állatok meghonosításával, valamint kellemes szórakozóhely biztosítása volt a közönség számára. Az első hónapokban 67 ezer látogató kereste fel az intézményt az év végéig, köztük Erzsébet királyné is. Alapításakor elsősorban magyar fajokból álló állatgyűjteményt mutattak be, egzotikus kiegészítésekkel, mint majmok, makik, papagájok, tevék és kenguruk. Meglepő módon kezdetben nem voltak oroszlanok, tigrisek vagy elefántok. Az első zsiráf 1868-ban érkezett Ferenc József adományaként, ez is jelzi az uralkodóház támogatását és az állatkert korabeli jelentőségét.

2.2 Az első állatok és bővülés

A lelkes fogadtatás ellenére a látogatószám a kezdeti évek után csökkenni kezdett, és a bevételek nem fedezték a fenntartási költségeket. A pénzügyi nehézségek

megoldására 1873.-ban a részvénytársaságot átalakították, közhasznú és támogatásra érdemes szervezetként működhetett tovább. 1896-ra országszerte nagyszabású fejlesztések készültek. Ekkor az állatgyűjtemény jelentősen gyarapodott, érkeztek tigrisek, jaguárok, pumák, orrszarvúk és a legendás nílusi víziló, Jónás. 1896-ban a látogatószám elérte a félmillió főt, és a bevételek fedezni tudták a kiadásokat. A millennium utáni évtizedben a látogatószám csökkent, a főváros jelentős bérleti díjat és költséges feltételeket írt elő. Végül a társaságot feloszlatták, és 1907-ben Budapest székesfőváros vette át az állatkert tulajdonjogát és működtetését.

2.3 Az első rekonstrukció

Az 1909 és 1912 közötti időszakra az állatkertet bezárták, és nagyszabású rekonstrukció kezdődött. Az épületek többségét Kós Károly és Zrumeckzy Dezső fiatal építészek tervezték, akik az erdélyi népi építészetet idéző stílusban. A főkaput és az elefántházat Neuschloss Kornél tervezte szecessziós felfogásban. Az újjászületett állatkertet 1912. május 20-án nyitották meg újra.

2.4 Világháborúk

Az első világháború kitörése jelentős munkaerőhiányt okozott, de az állatkert végig nyitva tartott. Nadler Herbert 1929-es igazgatói kinevezésével az állatkert Európa-szerte ismert intézménnyé vált. Korszerűsítették a madárházat, az oroszlankekreceket, bevezették a padlófűtést a tigrisházban, és 1936-ban elkészült a majomház üvegtetejű szárnya. A második világháború idején 1945. január 11-én a frontvonal áthúzódott az állatkert területén, ami harcterré változtatta. A harcok során az állatok többsége elpusztult. Az ostromot végül mindössze 23 állat élte túl. 1945. május 1-jén az állatkert újra megnyitotta kapuit. A háborús károkat felszámolták, új állatházakat építettek. 1956-ban tudományos intézménnyé alakult.

2.5 Rendszerváltoztatás után

1994 márciusában Persányi Miklós lett az állatkert főigazgatója, aki összesen 22 évig vezette az intézményt. Irányítása alatt az állatkert nagyszabású rekonstrukción és korszerűsítésen esett át. Jelentős fejlesztések történtek: felépült a magyar parasztudvar és állatsimogató (1996), megújult a főkapu (2012), a Madagaszkár-ház (2004, 2010), az emberszabásúak háza (gorillakifutó, 2008). A nagyszikla szerkezeti rekonstrukciója (2008) után megnyílt a belsejében a varázshegy (2012). Az elefántház rekonstrukciója 1999-ben Europa Nostra díjat nyert. Elkészült a Szavanna-komplexum (2008) és Közép-Európa legnagyobb mérgeskígyó-bemutatója (2008). 2012 novemberében az állatkert területe jelentősen bővült a szomszédos, megszűnt Vidámpark területének visszaszerzésével. 2018-ban megnyílt a Holnemvolt Vár új állatsimogatóval, háziállatzőnával, vadállatmentő

központtal és cápasulival. A terület nagyobb részén épült fel a Pannon Park Biodómja, amelynek építése 2020 végére készült el. Persányi Miklós 2020-ban mondott le igazgatói posztjáról, és azóta dr. Sós Endre áll az állatkert élén.

3 A Fővárosi Állat- és Növénykert jelenlegi helyzete

A Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) az ország és Budapest egyik legfontosabb közintézménye: védett kulturális örökség, oktatási-kutatási központ és a természetvédelem egyik országos bázisa.

Kezdettől fogva nemcsak a különleges állatok, hanem a növényvilág bemutatását, védelmét is céljául tűzte ki, így vált állat- és növénykertté.

3.1 Jogi háttér

Az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény 8/A. paragrafusa alapján kiadott alapító okirat biztosítja a jogi kereteket a működéséhez. Az intézmény tevékenysége magában foglalja az élővilág sokszínűségének bemutatását és megőrzését, a tudományos munkát, az ismeretterjesztést, az oktatást, a rekreációt, valamint a széles körű társadalmi felelősségvállalást.

3.2 Szervezeti forma

A magyarországi állatkertek közül egyedül a Fővárosi Állat- és Növénykert működik költségvetési szerv formájában. Ez számos esetben okoz jogalkalmazási problémákat, mivel az állatkertek nem sorolhatóak be a megszokott költségvetési szervei ágazati rendbe.

3.3 Fenntartó és tulajdonos

A Fővárosi Állat- és Növénykert költségvetési szerv, melynek fenntartója Budapest Főváros Önkormányzata. A Fővárosi Közgyűlés Klímavédelmi, Közlekedési és Városfejlesztési Bizottság foglalkozik a növény- és állatkerttel, illetve az állatvédelemmel összefüggő ügyekben.

3.4 Vezetői struktúra

A Fővárosi Állat- és Növénykert vezetőjét, a főigazgatót Budapest főváros közgyűlése bízta meg nyilvános pályázat útján, határozott időre, legfeljebb öt évre. 2025. május 28-a óta dr. Sós Endre a főigazgató, aki 2023 óta megbízott főigazgatóként irányította az intézményt. A főigazgató munkáját négy igazgatóság segíti: az operatív igazgatóság, a gazdasági igazgatóság, a természetvédelmi és állategészségügyi igazgatóság, valamint a gyűjteményi igazgatóság.

3.5 Finanszírozási struktúra

Az intézmény működési költségeit részben saját működési bevételeiből, részben a fenntartó által működési célra adott támogatásból fedezi.

A 2024-es bevétel meghaladta az 5 milliárd 240 millió forintot, ezzel az állatkert minden idők harmadik legmagasabb bevételeit érte el. A létesítmény fenntartásához szükséges önkormányzati támogatás 50 százalékról 34 százalékra csökkent.

Az intézmény bruttó bevétele 2024-ben több mint 5,2 milliárd forint volt, ennek mintegy kétharmadát az állatkert termelte ki. Az intézmény saját bevételi forrásai: belépőjegyek értékesítése, éves bérletek, vendéglátás és kiskereskedelem, rendezvények és forgatások, személyi jövedelemadó 1%-a (adószám: 15490658-2-42), Állatkertek Éjszakája és egyéb különleges programok

3.6 Elhelyezkedés

A Fővárosi Állat- és Növénykert Budapest XIV. kerületében, a Városligetben található az Állatkerti körút 6-12. szám alatt. Területe, ami 1986 óta természetvédelmi terület, 18,4 hektár.

A terület 18 hektár (ebből 13 hektár látogatható terület) 5200 négyzetméter a Margitszigeti Kisállatkert területe.

2014-ben első ízben fordult elő, hogy az Állatkert területének változása végre nem további zsugorodással, hanem növekedésével járt. A szomszédos Vidámpark pénzügyi szempontból végképp fenntarthatatlanná vált, és a főváros tulajdonosként tovább már nem tudta vállalni a veszteség finanszírozását. A 2013-as szezont követő bezárásról a Fővárosi Közgyűlés 2012. november 28-án határozott, és a területet az Állatkert kapta meg.

3.7 Tevékenysége

Az állatkert elsődleges feladata a világ élővilágának bemutatása, célja a természettudományok iránti érdeklődés felkeltése, valamint tudományos és művészeti észlelésre való alkalom teremtése.

3.7.1 Természetvédelem és fajmegőrzés

Az intézmény évtizedek óta kiemelt szerepet tölt be a veszélyeztetett fajok megőrzésében és szaporításában. 2007-ben világelsőként ért el orrszarvú születést mesterséges megtermékenyítéssel, amely mérföldkő volt a fajmegőrzés területén. A vadállatmentő központ évente több mint 2.368 őshonos magyar állatot ment meg és rehabilitál, amely tevékenység nélkülözhetetlen a helyi biodiverzitás megőrzéséhez.

3.7.2 Ismeretterjesztés és környezeti nevelés

Oktatási programjain keresztül évente több tízezer diákot és családot ér el, akik élményalapú tanulás keretében ismerkedhetnek meg a természeti világgal. Az intézmény együttműködik iskolákkal, egyetemekkel és más oktatási intézményekkel.

3.7.3 Örökbefogadás

A látogatók és támogatók állatok örökbefogadása révén is hozzájárulhatnak az állatkert munkájához. Az örökbefogadási program lehetőséget nyújt arra, hogy magánszemélyek, családok vagy cégek közvetlenül támogassák egy-egy kiválasztott állat ellátását és gondozását, ezzel is erősítve a kapcsolatot az intézmény és a közösség között.

3.7.4 Nemzetközi szervezeti tagság és koordinációs szerepek

Az állatkert az Európai Állatkertek és Akváriumok Szövetsége (EAZA) akkreditált tagja, valamint az Állatkerti Világszervezet (WAZA) legrégebbi tagjai közé tartozik. Az intézmény jelenleg több ritkulóban lévő faj, köztük az óvilági majmok közé tartozó mandrill, a nyugati koronásgalamb, a hangyászsün, illetve a szürke óriáskenguru európai állatkerti tenyésztési programját koordinálja. Emellett a kert szakemberei részt vesznek az EAZA különböző szakmai testületeinek munkájában, amelyek például az elefántok, a gorillák, az orangutánok vagy éppen a vörös pandák állatkerti elhelyezését, gondozását, szaporítását és védelmét hangolják össze.

2024-ben jelentős mérföldkövet értek el a veszélyeztetett fajok szaporításában. Pingvinfiókák, zebraborjú, valamint két aranyszőrű takin borjú született – Meilin és Bao –, ami az első sikeres aranyszőrű takin szaporítás volt Magyarországon.

2023-ban 130 faj 2.368 egyede kapott második esélyt a kert vadállatmentő központjában.

3.8 Állatállomány és szakmai mutatók

2024-ben 646 állatfajjal találkozhatnak a látogatók a Fővárosi Állat- és Növénykertben, amelyek közül 103 faj az emlősöket, 106 faj a madarakat, 84 faj a hüllőket, 20 faj a kételtűeket, 174 faj a különféle halakat, 156 faj pedig a gerincteleneket képviseli. Az állategyedek száma a hétezeret is meghaladja. A Fővárosi Állat- és Növénykert a 15-17. helyen áll Európa 126 vezető állatkertje között, megelőzve számos neves intézményt. A hazai állatkertek közül az első helyen áll.

3.9 Látogatottság

A Fővárosi Állat- és Növénykertet 2023-ban összesen több mint 1,1 millió fő kereste fel az Állatkertet. Ez 7,4 százalékkal haladta meg a 2022-es számot, és figyelemre méltó annak fényében, hogy a legtöbb hazai állatkert 2023-ban a látogatók számának csökkenését volt kénytelen elkönyvelni.

2024-ben csak az állatkertben 1.119.564 látogatót regisztráltak, ami 23,5 százalékos növekedést jelentett 2023-hoz képest. Ha a Margit szigeti kisállatkert látogatóit is figyelembe vesszük, a látogatószám növekedés 18.6%. A tavalyi év a leglátogatottabb év volt 2003 óta. A látogatók egyötöde külföldi volt.

3.10 Kihívások

A Fővárosi Állat- és Növénykert, mint egyik legrégebbi zoológiai intézmény, számos kihívással néz szembe a 21. században. A legnagyobb infrastrukturális problémát a befejezetlen Biodóm-projekt jelenti. A történelmi épületek fenntartása szintén jelentős kihívást jelent. A történelmi kifutók, bár építészeti szempontból gyönyörűek, kisebbnek vagy elavultabbnak tűnhetnek a modern, naturalisztikus élőhelyekhez képest, azonban az állatkert folyamatosan dolgozik felújításokon és fejlesztéseken. Az intézménynek meg kell felelnie az EU-s jogszabályoknak és az EAZA szigorú akkreditációs követelményeinek, amelyek elengedhetetlenek a nemzetközi tagság fenntartásához. Járványügyi kihívások is felmerülnek időről időre, mint például 2025 márciusában a ragadós száj- és körömfájás miatt bevezetett korlátozások, amikor megszüntették az állatsimogatást és leállították a fogékony fajok szállítását. Az állatkert városi, központi elhelyezkedése egyszerre előny és hátrány: könnyen elérhető a látogatók számára, de korlátozza a terjeszkedési lehetőségeket. A nemzetközi szakmai szervezetek szigorú követelményei, amelyek szerint egy intézményben nem létezhetnek együtt állatkerti és cirkuszi elemek, további nyomást gyakorolnak az intézményre. Mindezek ellenére 2024-ben jelentős eredményeket értek el az infrastruktúra fejlesztésében, beleértve az ázsiai vadkutyák kifutójának bővítését és a vombatok élőhelyének modernizálását, ami mutatja az állatkert elkötelezettségét a fejlődés iránt.

A Fővárosi Állat- és Növénykert jövője részben szakmai, ám elsősorban politikai és pénzügyi kérdés: csak stabil források és egyértelmű felelősségi viszonyok mellett tudja betölteni történelmi szerepét.

Az állatkert tehát folyamatosan egyensúlyoz a történelmi örökség megőrzése, a modern állattartási standardok teljesítése és a pénzügyi fenntarthatóság között.

3.10.1 A Biodóm-beruházás.

A nagyszabású Biodóm-beruházás eredetileg a főváros egyik szimbolikus fejlesztése lett volna, ám az építkezés közben megnövekedett költségek, majd a politikai döntésképtelenség miatt a beruházás félbemaradt. Az állam hajlandó lett volna további forrásokat biztosítani, a városvezetés azonban nem vállalta az együttműködés feltételeit, így a hatalmas épület ma sem tölti be eredetileg tervezett célját és jórészt kihasználatlanul áll. Befejezéséhez egyes becslések szerint több mint 40 milliárd, az állatkert becslése szerint 20-25 milliárd forint szükséges. Bármelyik összeggel is számolunk, ennek kigazdálkodása az intézmény részéről beláthatatlan.

2024-ben több rendezvénynek is helyet adott az építmény, amelyek összesen mintegy százezer látogatót vonzottak. (Idén már az első negyedévben 46 ezren váltottak ide belépőt a nagy sikerű dínókiállításra). A rendezvényekből származó bevétel tavaly 710 millióra rúgott, miközben a Biodóm üzemeltetése 1,15 milliárdot emésztett fel, a veszteség tehát 440 millió forintra rúgott.

3.10.2 A járványidőszak hatásai

A látogatószám drasztikusan visszaesett, és az intézmény csak állami támogatás révén tudta elkerülni a fizetéseképtelenséget. A válság rávilágított arra, mennyire sérülékeny a főváros kulturális és közszolgáltató hálózata, ha a működésük biztosításához hiányoznak a tartalékok.

3.10.3 Pénzügyi források hiánya

A harmadik kihívás a pénzügyi források hiánya, amely a mindennapi működést és a hosszú távú fejlesztéseket egyaránt bénítja. 2024-ben és 2025-ben a főváros fejlesztési sorokat egyáltalán nem tervezett a költségvetésben. Az állatkert így csak kisebb, saját erőből finanszírozott korszerűsítésekre tudott vállalkozni.

4 Nemzetközi kitekintés - működési modellek

A világ állatkertjei között évente látogatószám, fajgazdagság, természetvédelmi eredmények és tudományos kutatások alapján rangsorolják a vezető intézményeket. A San Diego-i Állatkert Kaliforniában több mint 650 fajt tart, és évente körülbelül 4 millió látogatót fogad, miközben nemzetközileg elismert természetvédelmi programokat működtet, különösen a kaliforniai kondor és a óriáspanda megmentése terén. A szingapúri állatkert az egyik legmodernebb zoológiai létesítmény világszerte, ahol a nyitott kifutók és az üveg nélküli kiállítási technika révén a látogatók rendkívül közel kerülhetnek az állatokhoz, évente mintegy 1,9 millió vendéget vonzva. A berlini Zoologischer Garten a világ fajokban leggazdagabb állatkertje, közel 1,400 különböző állatfajt tart 20,000 egyeden keresztül, és évente körülbelül 3,5 millió látogatót fogad. A San Diego-i Állatkert Safari Park csaknem 800 hektáron terül el, és nagy szabadtartású kifutókat biztosít afrikai és ázsiai állatfajoknak, ahol a látogatók szafari-szerű élményben részesülhetnek. Az Egyesült Államok Smithsonian Nemzeti Állatkertje Washington DC-ben évente körülbelül 2 millió látogatót fogad, és kiemelkedő kutatási programokat működtet a biológiai sokféleség megőrzése érdekében. A Chester Zoo az Egyesült Királyságban a legnagyobb brit állatkert, évente több mint 2 millió látogatóval, és globálisan elismert természetvédelmi projekteket támogat számos kontinensen. A Bronx-i Állatkert New Yorkban, amely 1899-ben nyílt meg, 107 hektáron található, és évente mintegy 2 millió látogatót vonz, miközben a Wildlife Conservation Society révén világszerte több mint 500 természetvédelmi projektet támogat. Az ausztráliai Taronga Állatkert Sydney-ben egyedülálló elhelyezkedése révén látványos kilátást nyújt a Sydney-i öbölre, és évente körülbelül 1,5 millió látogatót fogad, valamint vezető szerepet játszik az ausztrál és óceániai fajok védelmében. A moszkvai állatkert, amely 1864-ben nyílt meg, évente több mint 3 millió látogatót fogad, és Oroszország legnagyobb zoológiai intézménye. Ezek az intézmények nemcsak látogatói élményt nyújtanak, hanem a veszélyeztetett fajok ex situ megőrzésében, visszatelepítési programokban és a természetvédelmi kutatásokban is kulcsszerepet játszanak, kollektíven évente több mint egymilliárd dollár értékben járulva hozzá a globális biodiverzitás megőrzéséhez.

4.1 A legsikeresebb működési modellek

A legújabb szakmai tanulmányok szerint az AZA (Association of Zoos and Aquariums) által akkreditált állatok 81%-a olyan nonprofit szervezetek által üzemeltetett intézményekben él, amelyek kormányzati támogatásban is részesülnek. Egy felmérés szerint az AZA-akkreditált állatkert közül mindössze hat nem részesül valamilyen kormányzati támogatásban, az átlagos támogatás a teljes bevétel 30-35%-a. A legsikeresebb működési modell tehát egy nonprofit alapítványi struktúra, amely: független igazgatással rendelkezik, folyamatos

állami/önkormányzati támogatásban részesül (25-35%), diverzifikált bevételi forrásokkal rendelkezik (tagdíjak, jegybevételek, grant-ek), átlátható irányítási struktúrával működik, természetvédelmi küldetésének is eleget tesz, kiterjedt nemzetközi szakmai kapcsolatokkal rendelkezik.

4.1.1 Szingapúri modell: Állami holding

A szingapúri állatkert 2000-ben került a Wildlife Reserves Singapore (későbbi nevén Mandai Wildlife Group) irányítása alá, amely a Temasek Holdings állami befektető cég égisze alatt működik. Jelentős kormányzati tőkeinjekcióval indult, a folyamatos fejlesztés és a pénzügyi fenntarthatóság maximalizálása áll a középpontban. Az állatkert finanszírozása adományokból, tagsági díjakból, jegybevételekből, árubevételekből és étel-ital értékesítésből származik. Több parknak egy integrált menedzsmentje van (Singapore Zoo, Night Safari, River Wonders, Bird Paradise).

4.1.2 New York -i modell: klasszikus nonprofit társaság

A Wildlife Conservation Society (WCS), amelyet 1895-ben alapítottak New York Zoological Society néven, nonprofit szervezetként működik és a Bronx Zoo mellett további négy New York-i állatkertet kezel. A létesítmények New York város tulajdonában vannak, az üzemeltetéshez a Cultural Affairs Department az éves költségvetésből járul hozzá. Vegyes finanszírozás: állami költségvetés, magánadományok, jegybevételek. Az 1980-as években a város felújította az állatparkokat, cserébe a Wildlife Conservation Society vállalta azok üzemeltetését és fenntartását.

4.1.3 San Diego-i modell: Adóalapú nonprofit modell

A San Diego Zoo Wildlife Alliance nonprofit szervezetként működik, adományokból tagsági díjakból és belépőjegyekből és további termékek értékesítéséből származik bevétele, ezen túl San Diego városától minden adóként befizetett 100 dollár után 0,02 dollárt kap, ami évi körülbelül 12 millió dollárt jelent a közel 270 milliós éves bevételből.

4.2 A jövőbe mutató stratégiák

Az európai fővárosoknál az állat- és növénykertek finanszírozása stratégiai befektetést a közinfrastruktúrába. Befektetés egy olyan intézménybe, ami olyan természetvédelmi eredményeket biztosít, amelyek más módon elérhetetlenek lennének, egyedülálló oktatási felületet jelent, javítja a városi lakosok életminőségét, megőrzi és ápolja a kulturális örökséget, valamint növeli a nemzetközi presztízt és a turisztikai vonzerőt.

Egyes előrejelzések szerint 2050-re a világ lakosságának kétharmada nagyvárosokban él majd. A kistelepülések eltűnése, a természetközeli élet visszaszorulása és a nagyvárosi lét új társadalmi, szociális, mentális és egészségügyi kihívások elé állítja majd a társadalmakat. Nem nehéz belátni, hogy a nagyvárosi állat- és növénykertek szerepe is felerősödik, és részben át is alakul a változó nagyvárosi létformához adaptálódva.

4.2.1 Good practice

Az európai fővárosok állatkertjeinek jövőbeli fejlődése olyan forradalmi megközelítéseket foglalhat magában, és ez valamennyire szükségszerűség is, amelyek messze túlmutatnak az eddig felsorolt hagyományos funkciókon.

A San Diego-i állatkert „frozen zoo” programjához hasonlóan a jövő európai állatkertjeinek kiemelkedő szerepük lehet a genetikai anyagbankok létrehozásában, ahol kihalófélben lévő fajok sejtjeit, szöveteit és DNS-ét tárolják folyékony nitrogénben a jövő újratelepítési programjai számára.

Az állatkertekből „rewilding központokká” válhatnak, amelyek városi ökológiai folyosókat terveznek és menedzselnek, aktívan visszatelepítve a helyi fajokat a városok zöldövezeteibe.

A Melbourne-i kezdeményezéshez hasonlóan mesterséges intelligencia vezérelt viselkedési laboratóriumokat hozhatnának létre, ahol az állatok kognitív képességeit fejlesztik és dokumentálják, illetve közösségi "állat-nagykövet" programokat indítanak, ahol az állatok aktívan részt vesznek a városi szociális projektekben, idősotthonokban és kórházakban terápiás céllal.

„Klímaváltozási élőlaboratóriumokként” is működhetnek, ahol különböző ökoszisztémák klímaadaptációját modellezik kontrolált környezetben, valós időben mutatva be a látogatóknak, hogyan alkalmazkodnak az élőlények a változó hőmérséklethez és csapadékviszonyokhoz.

A Costa Rica-i kezdeményezéseket követve „bioakusztikai megfigyelőközpontok” jönnek létre, ahol mesterséges intelligencia elemzi az állatok kommunikációját, esetleg lehetővé téve a fajok közötti „fordítást” és a mélyebb megértést.

Az állatkertek koordinálhatják a városi lakosság természetvédelmi kutatásait, mobilalkalmazásokon keresztül gyűjtve adatokat a városi vadon élővilágáról. A jövő állatkertjei „öko-pszichológiai központokként” is funkcionálnak, ahol az ember-természet kapcsolat újraépítésén dolgoznak terápiás programokkal, erdőfürdő szekciókkal és mélyökológiai workshopokkal, válaszolva a természetdeficit-szindróma civilizációs kihívására.

5 Stratégiai javaslatok

A városi lakosság természettől való egyre nagyobb távolsága miatt az állatkertnek erősítenie kellene „városi oázis” funkcióját, ahol a látogatók nemcsak állatokat láthatnak, hanem valódi természeti környezetben tölthetnek időt, ezért a botanikus kert és a zöldterületek fejlesztése kiemelt prioritás lenne. A Fővárosi Állat- és Növénykertnek a jövőben fokozottan kell reagálnia a digitális generáció igényeire, ezért javasolt az interaktív, virtuális és kiterjesztett valóság alapú élmények beépítése a klasszikus állatbemutató mellé, amely különösen a fiatalabb korosztályok bevonását segítené. A klímaváltozás és a környezeti válság növekvő társadalmi tudatossága miatt az állatkertnek még hangsúlyosabbá kell tennie oktatási szerepét. Az öregedő társadalom igényeit figyelembe véve érdemes lenne akadálymentesítési fejlesztéseket végrehajtani, valamint kifejezetten az idősebb látogatók számára kialakított, nyugodtabb, pihenésre alkalmas zónákat létrehozni, ahol kulturális programokkal, előadásokkal is gazdagíthatnák élményüket. A városi lakosság természettől való egyre nagyobb távolsága miatt az állatkertnek erősítenie kellene „városi oázis” funkcióját, ahol a látogatók nemcsak állatokat láthatnak, hanem valódi természeti környezetben tölthetnek időt, ezért a botanikus kert és a zöldterületek fejlesztése kiemelt prioritás lenne. A fizetőképes kereslet diverzifikálódása miatt érdemes lenne különböző árszínvonalú szolgáltatásokat kínálni, a hagyományos belépőjegytől kezdve a prémium élményekig, mint például kulisszák mögötti túrák, állatgondozói programok vagy éjszakai látogatások, amelyek szélesebb közönséget vonzanának és növelnék az intézmény bevételeit. A befejezetlen Biodóm projekt esetében a fokozatos, fázisokban történő megvalósítás reális, amely a rendelkezésre álló források függvényében először az alapvető funkciókat biztosítja, majd később bővíthető a teljes koncepció irányába.

5.1.1 Pénzügyi fenntarthatóság

A pénzügyi stabilitás megteremtése érdekében alapvető fontosságú a bevételi források szélesítése. A nemzetközi gyakorlat, különösen a bécsi állatkert példája azt mutatja, hogy a többszörös bevételszerzés jelentősen növelheti az intézmény önellátó képességét.

5.1.2 Látogatószám növelés

A jelenlegi körülbelül 30.000 bérlettulajdonossal szemben a cél 100.000 aktív családi bérlet elérése. A bécsi példa tanúsága szerint az éves bérletek a látogatók 40%-át is elérhetik, és stabil, előre tervezhető bevételi alapot képeznek. A program kiterjesztése magában foglalja a vállalati bérletek bevezetését, helyi lakosok kedvezményeit, valamint automatikus megújítási lehetőséget csökkentett áron. A

bérlettulajdonosok számára exkluzív előnyök biztosítása – mint például korai belépés hétvégén vagy különleges események – erősíti a közösségi kötődést.

A téli látogatószám növelése karácsonyi világítással, jégszobor kiállítással, tavaszi újszülött állat ünneplésekkel, nyári hosszú nyitvatartással és őszi tematikus programokkal egyenletesebb látogatói eloszlást és 15%-os téli látogatószám növekedést eredményez.

Jó példa az állatkert idén téli programja, a „Világ állatai” fényfesztivál. A lámpadíszeket a kínai Zigong városából érkező mesterek készítették hagyományos technikákkal, belsejükben LED világít, felületüket pedig színes textillel borítják. A kiállítás témája a „Világ állatai”. Középpontjában Európa, Ázsia, a Közel-Kelet, Afrika, Dél-Amerika, Észak-Amerika és Óceánia egyes veszélyeztetett állatai állnak. Az állatok testfelületét az adott kontinensre jellemző, szimbolikus kulturális motívumok díszítik. A lámpacsoportok így egyesítik a veszélyeztetett állatokat és a régiók jellegzetes kulturális elemeit, egyszerre bemutatva a világ állatvilágának és kulturális sokszínűségének gazdagságát. A program újszerű, látványos és népszerű, ráadásul holtidőben vonz látogatókat az állatkertbe.

Ingyenes vagy mélyen kedvezményes iskolai látogatások, tantervhez kapcsolódó programok és óvoda programok bevezetése évente 50.000 további iskolai látogatót vonz, miközben erősíti a közösségi kapcsolatot.

5.1.3 Prémium programcsomagok bővítése

A nyugati állatkertek tapasztalatai azt mutatják, hogy a prémium szolgáltatások magasabb jövedelmezőséggel rendelkeznek. A személyre szabott kics csoportos tematikus programok, workshopok évente 15-20 millió forint többletbevételt generálhatnak viszonylag alacsony beruházási igény mellett.

5.1.4 Vendéglátás és kiskereskedelem optimalizálása

A történelmi épületekben prémium éttermek kialakítása, tematikus kávézók létrehozása, valamint helyi termelői piac hétvégi működtetése évente 50-80 millió forint bevételt eredményezhet. Az ajándékbolt fejlesztése exkluzív szecessziós design termékekkel és online értékesítési csatorna kiépítése tovább erősítheti ezt a bevételi forrást.

5.1.5 Esemény helyszín bérbeadás

Az állatkert egyedülálló szecessziós építészete kiváló lehetőséget teremt vállalati események, esküvői fotózások, gálák és filmforgatások helyszínéül való szolgáltatásra. Ez a tevékenység évente 40-60 millió forint bevételt hozhat.

5.1.6 Költségoptimalizálás

Energiahatékonyság növelésével például a napelemek telepítése, LED világítás bevezetése, intelligens klímavezérlés és esővíz-gyűjtő rendszerek kialakítása 3-5 éven belül 15%-os energia költség csökkenést eredményezhet, a bécsi példa alapján.

5.2 Nemzetközi turisztikai pozicionálás

A Budapest Állatkert legnagyobb, jelenleg kihasználatlan potenciálja a nemzetközi turisztikai piacon rejlik. Az intézmény egyedülálló jellemzője, hogy pártatlan szecessziós stílusban épültkinccsel rendelkezik, globálisan is szignifikáns vonzerőt képvisel.

"Szecessziós Csoda" pozicionálás: A budapesti állatkert egyedülálló építészeti öröksége, a szecessziós épületek különlegessége nemzetközileg is egyedivé, megkülönböztethetővé teszi a Fővárosi Állat- és Növénykert márkáját. A budapesti ázsiai turizmus növekedésének kihasználása érdekében kínai, japán és koreai nyelvű marketing anyagok készítése, közösségi média jelenlét WeChat-en és Weibo-n, valamint partnerségek ázsiai utazási irodákkal évente 50.000 ázsiai turista látogatását eredményezheti.

5.3 Digitális marketing és online jelenlét

Az állatkert social media platformokon aktív. Több közösségi médiafelületen is jelen van: Facebook, Instagram, YouTube, TikTok és LinkedIn csatornákkal rendelkezik. 2024-ben megújította közösségi médiában (Facebook, Instagram, YouTube, TikTok, LinkedIn) folytatott kommunikációját, és ezzel egy időben elérhetővé vált az új hivatalos weboldal is. Ez a sokoldalú social media jelenlét segíti az állatkertet abban, hogy különböző korosztályokat érjen el, növelje látogatottságát, és népszerűsítse természetvédelmi üzeneteit a digitális térben.

5.4 Infrastruktúra és látogatói élmény

A Pannon Park/Biodóm befejezése további 20 milliárd forint finanszírozási igénye komoly kihívást jelent, ugyanakkor befejezése nemzetközi presztízt és jelentős látogatószám növekedést hozna.

Szakaszos megnyitása, három fázisban történő üzembe helyezés 2025-2027 között, ami lehetővé teszi a bevétel generálást már a teljes befejezés előtt. Naming rights vállalati szponzorációval (200-300 millió forint), EU pályázatokkal, filantróp adományokkal, crowdfunding kampánnyal és nemzetközi állatkert szövetségi grantekkel. A „10.000 év egy épületben” – Európa legkülönlegesebb állatkert

élményeként pozicionálható. A befejezés évente 300.000 további látogatót és 500 millió forint bevételt generálhat. Külön építészeti túra jegyek, éjszakai világítás, interaktív történelmi kiállítás, QR kódos információk és augmented reality élmények az építészeti turizmus növekedését és kulturális presztízszt eredményeznek. Interaktív kijelzők, virtual reality élmények, játékosított tanulás és éjszakai fény-hang show-k vonzzák a fiatalabb közönséget és növelik a látogatási időt.

5.5 Társadalmi felelősségvállalás

Ingyenes napok alacsony jövedelmű családoknak, kerekesszék-barát utak fejlesztése, „Csendes Óra” autizmussal élő gyerekeknek, valamint Braille és audio guide-ok vak látogatóknak társadalmi befogadást és pozitív média lefedettséget eredményeznek.

5.6 Kormányzati és intézményi kapcsolatok

Egy többéves finanszírozási megállapodás a Fővárossal, az állatkert beágyazása Budapest turisztikai stratégiájába, közös marketing kampányok (Budapest Card) mind hozzájárulnának egy tervezhetőbb, stabilabb jövőbeli működés kialakításához.

Az állatkert „nemzeti kincs” és „diplomáciai eszköz” pozicionálásával, valamint biodiverzitás kutatási, klímaváltozás oktatási és kulturális örökség megőrzési pályázatokkal 5 év alatt 500 millió - 1 milliárd forint EU támogatás pályázható.

5.7 Hosszú távú vízió: 2030

Az állatkert nemzetközi elismertségének növelése kiemelt stratégiai prioritás lehetne. Az egyik konkrét cél az lenne, hogy az intézmény bekerülne a TripAdvisor Top 10 európai állatkertje közé, ami jelentős látogatószám-növekedést és nemzetközi hírnevet hozhatna. Az állatkert egyedi építészeti öröksége kihasználásával több „Legjobb Szecessziós Látványosság” díj elnyerésére törekedhetne, ezzel is hangsúlyozva azt az egyedülálló jellemzőt, amely megkülönbözteti az intézményt más modern állatkertektől. A szakmai elismerés csúcsaként az állatkert célja lehetne az EAZA Természetvédelmi Díj elnyerése, amely Európa legrangosabb állatkerti szakmai elismerése, és amely megerősítené az intézmény vezető szerepét a kontinens természetvédelmi erőfeszítéseiben. Ezek a célok együttesen egy olyan jövőképet vázának fel, amelyben a Budapest Állatkert nemcsak Magyarország, hanem Európa egyik vezető zoológiai intézményévé válhatna, miközben megőrizné történelmi karakterét és egyedi kulturális értékeit. Az állatkert nemzetközi elismertségének növelése kiemelt stratégiai prioritás lehetne. Az egyik konkrét cél az lenne, hogy az intézmény bekerülne a TripAdvisor Top 10 európai állatkertje közé, ami jelentős látogatószám-növekedést és

nemzetközi hírnevet hozhatna. Az állatkert egyedi építészeti öröksége kihasználásával és hangsúlyozva az megkülönböztethető, egyedi márkaértékkel bír.

Az állatkert pénzügyi sikerét négy kulcsfontosságú mutató alapján lehetne mérni. Az éves bevétel növekedés ideális esetben évi 15 százalékos ütemben emelkedne, amely fenntartható és ambiciózus növekedést jelentene. A működési önállóság fokozatosan 70 százalékra emelkedhetne 2030-ig, ami jelentősen csökkentené a közfinanszírozástól való függőséget. Az éves bérlet penetráció elérheti a 30 százalékot a látogatók körében, amely stabil, előre jelezhető bevételi forrást biztosítana. Végül, a vendéglátási bevétel látogatónként 25 százalékkal növekedhetne, ami a szolgáltatások minőségének javulását és a látogatói költségek emelkedését tükrözné.

5.7.1 Látogatói teljesítménymutatók

A látogatói siker négy dimenzióban lenne mérhető. Az összes látogatószám elérhetné az 1,8 millió főt 2030-ig, ami közel 70 százalékos növekedést jelentene. A nemzetközi látogatók aránya 33 százalékra emelkedhetne, amely jelentős diverzifikációt jelentene a közönség összetételében. Az átlagos tartózkodási idő négy órától öt órára növekedhetne, ami azt jelezné, hogy a látogatók több időt töltenének az állatkertben és valószínűleg többet költenének. A látogatói elégedettség elérheti a 4,5-ös értéket az 5 csillagos skálán, amely kiemelkedő szolgáltatási színvonalat tükrözne.

5.7.2 Természetvédelmi teljesítménymutatók

Az állatkert természetvédelmi munkájának sikere négy fő területen lenne mérhető. A mentett vadon élő állatok száma évente meghaladhatná az 5.000 egyedet, ami majdnem megduplázná a jelenlegi kapacitást. A sikeres tenyésztési programok kiterjednének legalább 20 különböző fajra, amely széles körű természetvédelmi szerepvállalást jelentene. A nemzetközi együttműködések száma elérhetné az 50 állatkertet, ami erős szakmai hálózatot és elismerést jelentene. Az évente publikált tudományos közlemények száma meghaladná a 10 darabot, amely megerősítené az állatkert tudományos hitelességét.

5.7.3 Márkaépítési teljesítménymutatók

A márka erősségét négy kulcsmutatóval lehetne mérni. Az állatkert bekerülhetne a TripAdvisor európai állatkertjeinek Top 10 listájára, amely nemzetközi elismerést és láthatóságot biztosítana. A közösségi média követők száma meghaladhatná az 500 ezret, ami erős digitális jelenlétet jelentene. A média értékelés éves szinten elérhetné az 500 millió forintot, amely jelentős ingyenes publicitást jelentene. A

márkaismertség Budapesten meghaladhatná a 95 százalékot, amely azt mutatná, hogy az állatkert a főváros egyik ikonikus intézményévé vált.

5.7.4 Pénzügyi kockázatok kezelése

A legjelentősebb pénzügyi kockázat az lenne, ha a Biodóm költségtúllépései folytatódna. Ennek kezelésére szigorú projektmenedzsment bevezetése, szakaszos megnyitási stratégia alkalmazása és diverzifikált finanszírozási források bevonása jelenthetné a megoldást, amely csökkentené a projekt pénzügyi kockázatát és biztosítaná a fokozatos előrehaladást.

5.7.5 Versenyképességi kockázatok kezelése

Budapest más látványosságainak növekvő vonzereje versenyképességi kihívást jelenthet. Ennek kezelésére az állatkert egyedi pozicionálását kellene kihasználni, különösen a szecessziós építészet páratlan értékét, valamint folyamatos innovációval kellene új élményeket és szolgáltatásokat kínálni.

5.8 Összegzés

A Fővárosi Állat- és Növénykert egyedülálló pozícióban lehetne a közép-európai régióban. Az intézmény 155 éves történelme, világszerte páratlan szecessziós építésze, Budapest központjában való elhelyezkedése és erős természetvédelmi öröksége szilárd alapot nyújtana a nemzetközi sikerhez.

Az állatkert öt fő erősségre építhetne: először is, építészeti egyedisége révén a világ egyetlen szecessziós állatkertjeként különleges pozícióval rendelkezne. Másodszor, földrajzi előnye Budapest szívében való elhelyezkedése révén kiváló elérhetőséget biztosítana. Harmadszor, 155 éves történelmi öröksége folytonosságot és hitelesség jelentene. Negyedszer, természetvédelmi eredményei, különösen az orrszarvú tenyésztésben elért világelső és a vadon élő állatok mentése nemzetközi elismerést hozna. Ötödször, elkötelezett munkavállalói és önkéntesei fakadó közösségi támogatás erős társadalmi bázist jelent.

Négy jelentős kihívással kellene szembenéznie az intézménynek: elsőként, a pénzügyi fenntarthatóság javítása és a jelenlegi 50 százalékos önellátási szint növelése. Másodszor, a Biodóm projekt befejezése 20 milliárd forintos finanszírozási igényrel. Harmadszor, a nemzetközi ismertség növelése és a turisztikai potenciál teljes kihasználása. Negyedszer, a versenyhelyzet kezelése Budapest más látványosságaival.

Az egyedi érték maximalizálása a szecessziós építészet világszintű egyediségének kihasználásával; a bevételi diverzifikáció megvalósítása többcsatornás bevételszerzéssel; a nemzetközi marketing szisztematikus fejlesztése a turisztikai piac megszólítására; a közösségi gyökerezettség erősítése a „budapestiek második kertje” koncepció mentén; valamint a természetvédelmi vezetés megerősítése az

orrszarvú és Kárpát-medencei fajprogramok nemzetközi elismertetésével az állatkert nemzetközi ismertsége és elismertsége kiemelkedő lehetne, magas márkaértékű turisztikai attrakciójává válhatna Budapestnek.

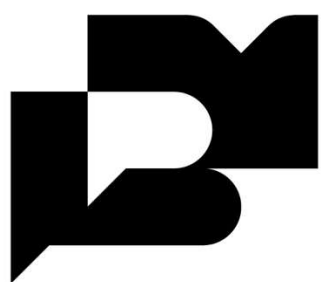
A Budapest Állatkert minden szükséges eszközzel, erőforrással és potenciállal rendelkezik a sikerhez.

A célirányos, márkatudatos és a jövőbeni társadalmi változásokkal számoló, tudatos fejlesztés nemcsak az állatkert kiszámítható jövőjét biztosítja, hanem Budapest nemzetközi turisztikai vonzerejét és kulturális örökségének megőrzését is szolgálja, miközben hozzájárul a természetvédelmi célok eléréséhez és a következő generációk környezeti neveléséhez.

6 Irodalomjegyzék

- Britannica (2006). Budapest Zoo – History & Facts. Encyclopaedia Britannica.
- Fővárosi Állat- és Növénykert (2024). Az állatkert története. Hivatalos honlap. <https://zoobudapest.com>
- Liget Budapest (2024). Budapest Zoo & Botanical Garden.
- Magyar Nemzeti Digitális Archívum (é.n.). Budapesti Állatkert.
- Budapest Főváros Levéltára (é.n.). Kós Károly Virtuális Archívum. <https://kos.bparchiv.hu/en>
- Építészfórum (é.n.). Népművészet és középkori minták – Kós Károly építésze.
- Gall, A. (2002). Kós Károly műhelye. Budapest: Mundus Magyar Egyetemi Kiadó.
- Hegyvidék Újság (2013). A szecesszió mesterei a Hegyvidéken I. – Kós Károly, a magyar népi szecesszió vezéralakja
- PestBuda (2022a). Egy szenzációs hely újjászületése – Száztíz éve nyitották újra az Állatkertet.
- PestBuda (2023). A magyar építészet kiemelkedő alakja volt – 140 éve született Kós Károly.
- EAZA (2024). European Association of Zoos and Aquaria. <https://www.eaza.net>
- EAZA Conservation Database (2024). Conservation Database. <https://www.eazaconservation.org>
- Wikipedia (2025). EAZA Ex-situ Programme. https://en.wikipedia.org/wiki/EAZA_Ex-situ_Programme
- WAZA (2024). Conservation Breeding Programmes. World Association of Zoos and Aquariums.
- ZOO Science (é.n.). Breeding programmes. <https://www.zooscience.be/en/breeding-programmes/>
- IUCN (2025). CSS Southeast Asia – Mandai Nature Singapore. <https://iucn.org>
- Mandai Nature (2024). Mandai Nature – Conservation for Southeast Asia.
- Mandai Wildlife Group (2024). About Mandai Wildlife Group. <https://www.mandai.com>
- Singapore Zoo (2024). Singapore Zoo – World's Best Rainforest Zoo.
- BCA Zoo (2020). European Endangered Species Programmes (EEP's).
- Basel Zoo (2024). EAZA Ex-situ programme (EEP). <https://www.zoobasel.ch/en/tiere/r/11/eep/>
- Burgers' Zoo (é.n.). EAZA. <https://www.burgerszoo.com/nature-conservation-folder/eaza>
- Lumigny Safari Reserve (2024). Breeding programs
- Woburn Safari Park (é.n.). European Endangered Species Programme.

- Higginbottom, K. (szerk.) (2004). Wildlife Tourism: Impacts, Management and Planning. Altona: Common Ground Publishing.
- Javed, M. & Tučková, Z. (2021). Towards understanding tourist revisit of zoo attraction: Evidence from the Czech Republic. Cogent Social Sciences, 7(1), 2024673.
- Mason, P. (2000). Zoo Tourism: The Need for More Research. Journal of Sustainable Tourism, 8(4), 333–339.
- Shackley, M. (1996). Wildlife Tourism. London: International Thomson Business Press.
- Turley, S. K. (1999). Conservation and Tourism in the Traditional UK Zoo. The Journal of Tourism Studies, 10(2), 2–13.
- Tribe, A. (2004). Zoo Tourism: Biodiversity Conservation Through Tourism. Journal of Ecotourism, 7(2–3), 160–178. <https://doi.org/10.1080/14724040802140527>
- International Zoo Yearbook. Zoological Society of London. ISSN: 0074-9664
- Journal of Zoo and Aquarium Research. EAZA. ISSN: 2214-7594
- Tourism Economics. SAGE Publications. ISSN: 1354-8166. <https://journals.sagepub.com/home/teu>
- Tourism Management. Elsevier. ISSN: 0261-5177
- Zoo Biology. Wiley. ISSN: 0733-3188
- 7. Jogszabályok és hivatalos dokumentumok
- 2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról.
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről.
- Budapest Főváros Önkormányzata (2024). Fővárosi Állat- és Növénykert Alapító Okirata.

BP Műhely